

Η Βία στην Οικογένεια στην Κυπριακή Κοινωνία

Τελευταία ακούγεται συχνά η φράση “βία στην οικογένεια” από τα στόματα πολλών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Φαίνεται να υπάρχει γενικά αυξημένο ενδιαφέρον προς το ζήτημα, όπως εκφράζεται από δηλώσεις πολιτικών προσώπων, επωνύμων, οργανώσεων, δημοσιογράφων αλλά και από ανώνυμους πολίτες. Οι πιο πάνω, συνήθως διακηρύττουν κατά της βίας και υπόσχονται να πατάξουν το φαινόμενο με κάθε τρόπο. Δεν έχει όμως εξακριβωθεί κατά πόσον η χρήση του όρου “βία στην οικογένεια” από διαφορετικούς φορείς και άτομα αναφέρεται στο ίδιο φαινόμενο.

Ίσως ο πιο έγκυρος και περιεκτικός ορισμός να αναγράφεται στο νόμο περί Βίας στην Οικογένεια, αρ.119(Ι)/2000, όπου το εν λόγω άρθρο 3(1) αναφέρεται στη βία στην οικογένεια ως: *«Οποιαδήποτε πράξη, συμπεριφορά ή παράλειψη με την οποία προκαλείται άμεσα σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη σε οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας και περιλαμβάνει και τη βία που ασκείται με σκοπό την επίτευξη σεξουαλικής επαφής χωρίς την συγκατάθεση του θύματος, καθώς επίσης και τον περιορισμό της ελευθερίας του »*. Ο νόμος ψηφίστηκε από την Βουλή της Κυπριακής Δημοκρατίας, το 1994, και αναθεωρήθηκε το 2000 και το 2004.

Σύμφωνα με τον πιο πάνω νόμο, η σωματική βία αναφέρεται στη βίαιη συμπεριφορά μεταξύ των μελών της οικογένειας, με αποτέλεσμα την παραβίαση της σωματικής ακεραιότητας η οποία περιλαμβάνει τραυματισμούς μικρής ή και μεγάλης έκτασης ή ακόμα και το θάνατο του θύματος. Η σεξουαλική βία αναφέρεται στη βίαιη επιβολή σεξουαλικών πράξεων αντίθετα στην στάση ή επιθυμία του θύματος ή/και χωρίς την συνειδητή συγκατάθεση του θύματος. Ο όρος ψυχολογική βία αναφέρεται σε πράξεις κατά του θύματος που έχουν ως σκοπό τον εξευτελισμό, την απόρριψη, την ανασφάλεια, την έλλειψη αλληλοσεβασμού και την τρομοκρατία. Αυτό συνήθως επιτυγχάνεται μέσω της άσκησης λεκτικής βίας (ύβρεις, προσβολές, απειλές και εκφράσεις μειωτικές και υποτιμητικές), κοινωνικού αποκλεισμού (στοχεύει στην απομόνωση του θύματος όπου ο θύτης, μεταξύ άλλων, απαγορεύει στο θύμα να έχει οποιαδήποτε σχέση με συγγενείς, φίλους, γείτονες ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο ή

ακόμα και να εργαστεί) και οικονομικής στέρησης (πλήρης οικονομική εξάρτηση του θύματος από τον θύτη).

Παράλληλα, στον ορισμό της βίας περιλαμβάνεται και η παραμέληση, δηλαδή το φαινόμενο κατά το οποίο ένας ή περισσότεροι ενήλικες οι οποίοι έχουν την ευθύνη της φροντίδας ενός ατόμου, επιτρέπουν είτε εσκεμμένα, είτε μέσω παραλείψεων να προκληθούν στο εν λόγω άτομο σωματικές κακώσεις ή συνθήκες στέρησης σε τέτοιο βαθμό, ώστε συχνά να επιφέρουν σοβαρές διαταραχές σωματικής, νοητικής, συναισθηματικής ή κοινωνικής μορφής και σε μερικές περιπτώσεις ακόμα και το θάνατο. Η παραμέληση αφορά κυρίως τα παιδιά, τους ηλικιωμένους ή άλλα άτομα που αδυνατούν για διάφορους λόγους να φροντίσουν τον εαυτό τους π.χ άτομα με χρόνια σοβαρά προβλήματα υγείας, παραλυσία, κ.λ.π. Επισημαίνεται, ότι άτομα με σχέση φροντίδας, μπορεί - εκτός των γονέων - να είναι άλλοι συγγενείς όπως και το προσωπικό ιδρυμάτων, δάσκαλοι, βρεφοκόμοι και άλλοι.

Η Κυπριακή πραγματικότητα αναμφίβολα και χωρίς περαιτέρω περιστροφές καταδεικνύει την αναγκαιότητα λήψης δραστικών μέτρων ενάντια της βίας. Στην σημερινή κοινωνία γίνεται λόγος για έξαρση της βίας, ενώ κάποιοι διαφωνούν και επιρρίπτουν ευθύνες στα ΜΜΕ αναφορικά με την προβολή γεγονότων με προκλητικό τρόπο. Ίσως η πραγματικότητα να οφείλεται στο γεγονός ότι ενώ παρατηρείται μια αύξηση στα περιστατικά βίας, πλέον τα θύματα είναι πιο πρόθυμα να καταγγείλουν τη βία εναντίον τους, με λιγότερη ντροπή και φόβο απ' ότι στο παρελθόν. Αυτή η σταδιακή αλλαγή οφείλεται εν μέρει στην ευαισθητοποίηση, την πρόληψη και την ενημέρωση του κοινού, αλλά και των διαφόρων φορέων που έρχονται σε επαφή με θύματα κακοποίησης. Είναι αυτό το σημαντικό έργο που έχει αναλάβει εδώ και 20 χρόνια, ο Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια, που είναι ένας μη-κυβερνητικός μη-κερδοσκοπικός οργανισμός. Ο Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια ιδρύθηκε το 1990, σε μια εποχή όπου η Κυπριακή κοινωνία έγινε μάρτυρας αλλεπάλληλων δολοφονιών γυναικών, ανεξαρτήτου ηλικίας. Οι δολοφονίες γυναικών, για ασήμαντους λόγους και αφορμές, χωρίς αυτό να σημαίνει πως σε οποιαδήποτε περίπτωση δολοφονία ατόμου ανεξάρτητα φύλου, χρώματος ή θρησκείας μπορεί να καθίσταται δικαιολογημένη, δυνάμωνε την κραυγή αγωνίας για

χιλιάδες γυναίκες, θύματα βίας μέσα στην ίδια τους την οικογένεια. Ο Κυπριακός τύπος, λόγω της αναχρονιστικής θεώρησης των σχέσεων των φύλων τότε έριχνε ευθύνες στα θύματα και έδινε ελαφρυντικά στους θύτες. Η κοινωνία γνώριζε για το πρόβλημα της βίας πίσω από τις κλειστές πόρτες αλλά δεν επενέβαινε, πιστεύοντας ότι είναι οικογενειακή υπόθεση που δεν την αφορά. Συγκλονιστική είναι η μαρτυρία γριάς γυναίκας από χωριό της Κύπρου, που πάρθηκε αρχές της δεκαετίας του '90:

«... Το μόνο πράμα που ήταν δικό μου, ήταν το κλάμα μου. Εδούλευκα την γη τζιαι έκλαια. Εζύμωνα το ψουμίν τζιαι τα μάθκια μου έτρεχαν ποταμοί. Ο άντρας μου έκαμνε με μαύρη τζιαι ας ήμουν κατάβαρη. Έπνασα μόνο άμα τζιαι πέθανε...»

Ο Σύνδεσμος λειτουργεί μέχρι σήμερα, με αξιόλογη δράση και εντυπωσιακά αποτελέσματα. Εξαρχής τέθηκαν συγκεκριμένοι στόχοι, όπως η πρόληψη της άσκησης βίας στην οικογένεια, η παροχή άμεσης βοήθειας σε θύματα βίας στην οικογένεια, καθώς και σε θύτες, η παροχή προσωρινής στέγης και προστασίας σε θύματα βίας στην οικογένεια, η θεωρητική και πρακτική κατάρτιση ατόμων που ενδιαφέρονται για εθελοντική βοήθεια προς τα θύματα βίας στην οικογένεια, η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση τόσο των αρμοδίων όσο και του κοινού για το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας και η επισήμανση ελλείψεων ή αδυναμιών της σχετικής νομοθεσίας και υποβολή εισηγήσεων προς τους αρμόδιους κρατικούς φορείς.

Ως μέρος του κοινωνικού έργου που έχει αναλάβει ο Σύνδεσμος, λειτουργούν υπηρεσίες και προγράμματα, όπως το Κέντρο Άμεσης Βοήθειας (ΚΑΒ) και η ανοικτή τηλεφωνική Γραμμή 1440, που έχει στόχο να βοηθήσει και να στηρίξει θύματα βίας στην οικογένεια. Επίσης στόχος είναι η συγκέντρωση των περιστατικών άσκησης βίας στην οικογένεια και η παρουσίαση στατιστικών στοιχείων ώστε να αναδειχθεί το κοινωνικό αυτό πρόβλημα με στοιχεία και να βελτιωθούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες. Ανάλογη πρωτοβουλία είναι η λειτουργία «Χώρου Φιλοξενίας» (Χ.Φ.) για κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους. Ο Σύνδεσμος επίσης προσφέρει ομαδικές και ατομικές συναντήσεις με ψυχολόγους, ψυχοθεραπευτές και κοινωνικούς λειτουργούς, καθώς και προγράμματα στήριξης και αποκατάστασης θυμάτων αλλά και θυτών.

Συγκεκριμένα, πρόσφατα ο Σύνδεσμος λειτούργησε το πρόγραμμα «Αγάπη χωρίς Πόνο» που σχεδιάστηκε για να βοηθήσει άτομα ή/και ζευγάρια, με βίαιες

συμπεριφορές που ασκούν ενδοικογενειακή βία, καθώς και θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Παράλληλα, ο Σύνδεσμος προσφέρει προληπτικές υπηρεσίες, όπως προγράμματα επιμόρφωσης / κατάρτισης εθελοντών και εκπαιδευτικά σεμινάρια.

Μέσα από τη βιβλιογραφία που βασίζεται σε αναφορές θυμάτων βίας, αλλά και μέσω της τηλεφωνικής Γραμμής 1440, φαίνεται ότι τα περισσότερα περιστατικά κακοποίησης έχουν θύματα γυναίκες. Συγκεκριμένα, με βάση τα στοιχεία του Συνδέσμου τα τελευταία 3 χρόνια, το Κέντρο Άμεσης Βοήθειας χειρίστηκε 3105 περιστατικά βίας, από τα οποία τα 1684 αφορούσαν θύματα γυναίκες, τα 359 θύματα άντρες και τα 346 θύματα παιδιά. Επίσης, από το 1999 μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2006 φιλοξενήθηκαν προσωρινά στο χώρο φιλοξενίας του Συνδέσμου 246 γυναίκες με τα παιδιά τους. Εντούτοις, η αναφορά περιστατικών βίας στην Κύπρο πιθανόν να μην αντικατοπτρίζει πλήρως την πραγματική κατάσταση, μιας και σύμφωνα με τα παγκόσμια στατιστικά στοιχεία για κάθε 10 περιστατικά 1 μόνο καταγγέλλεται ή γνωστοποιείται.

Είναι ελπιδοφόρο το γεγονός ότι καθημερινά το προσωπικό του Συνδέσμου με ευσυνειδησία και συνέπεια προσφέρει τη βοήθεια του και τη συμπαράστασή του στα κακοποιημένα άτομα τόσο στο ΚΑΒ όσο και στο Χ.Φ. Παράλληλα κτίζουν πάνω στις ανάγκες των θυμάτων κακοποίησης, ώσπου να μπορέσουν να απαλλάξουν τη ζωή τους από το φόβο, την ταπείνωση, τον θυμό. Συμπερασματικά, μέσα από την πρόληψη και ενημέρωση όλων μας, αλλά ιδιαίτερα των παιδιών μας, θα ήταν εφικτό να πετύχουμε την αλλαγή αντιλήψεων και στάσεων, έτσι ώστε να διαμορφώσουμε μια ευσυνείδητη κοινωνία αλληλεγγύης που να μη ανέχεται τη βία μέσα, αλλά και έξω από την οικογένεια.

Θάλεια Μουσκουντή

Λειτουργός Κέντρου Άμεσης Βοήθειας Συνδέσμου για την Αντιμετώπιση και Πρόληψη της Βίας στην Οικογένεια.